

Κ.Ε.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΑΡ. ΠΡΩΤ.: 1071_2023
ΗΜΕΡ.: 28/3/2023

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Δ/ΝΣΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Α΄ ΒΑΘΜΟΥ

Ενημέρωση

για τη λήξη του θεσμού

της υποχρεωτικής διοικητικής υποστήριξης των δήμων

Αριθμός Εγκυκλίου: 359

Α.Π.: 25787/27-03-2023

Α.Δ.Α.: 6Β1Ξ46ΜΤΛ6-Δ64

Πίνακας περιεχομένων

A. Εισαγωγή.....	3
B. Αρμοδιότητες δήμων για τις οποίες λήγει η υποχρεωτική παροχή διοικητικής υποστήριξης	4
i. Τομέας Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης	5
ii. Τομέας Περιβάλλοντος	5
iii. Τεχνικές υπηρεσίες δήμων	6
Γ. Μετάβαση από το καθεστώς της διοικητικής υποστήριξης στην αυτοδύναμη άσκηση των αρμοδιοτήτων	6
Δ. Αρμοδιότητες δήμων που εξακολουθούν να ασκούνται από τις περιφέρειες	7

A. Εισαγωγή

Με την παρούσα εγκύκλιο, σε συνέχεια του υπ' αριθμ. πρωτ. 46731/13-07-2022 εγγράφου μας, σας υπενθυμίζουμε ότι την **31^η.12.2022 έληξε ο θεσμός της υποχρεωτικής παροχής διοικητικής υποστήριξης των δήμων.**

Ειδικότερα, την **31^η.12.2022 έληξε η προθεσμία παράτασης της υποχρεωτικής παροχής διοικητικής υποστήριξης** σε δήμους που δεν είχαν επάρκεια προσωπικού και υλικοτεχνικής υποδομής για την άσκηση των πρόσθετων αρμοδιοτήτων που μεταβιβάστηκαν στους Ο.Τ.Α. α' βαθμού, κατ' εφαρμογή της περ. α' της παρ. 1 του άρθρου 95 του ν. 3852/2010.

Η λήξη της διοικητικής υποστήριξης, με τις μέχρι πρόσφατα συνεχείς παρατάσεις¹, σηματοδοτεί το τέλος μιας μακράς μεταβατικής περιόδου. η οποία ταυτίστηκε όχι μόνο με την έμπρακτη επιλογή του νομοθέτη για την ενδυνάμωση της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης με μεταφορά αρμοδιοτήτων που επηρεάζουν άμεσα την καθημερινότητα των πολιτών, αλλά και με δύσκολες συγκυρίες που συνδέθηκαν με την εφαρμογή μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής.

Οι μεταβατικές παρατάσεις της διοικητικής υποστήριξης συνδέθηκαν με την προσπάθεια του νομοθέτη να ενισχύσει τους δήμους με την αξιοποίηση πρόσθετων εργαλείων συνεργατικής αντίληψης, για την απρόσκοπτη άσκηση των αρμοδιοτήτων τους, με χαρακτηριστικά παραδείγματα την πρόβλεψη του θεσμού των αναπτυξιακών οργανισμών και την ισχυροποίηση των διαδημοτικών συνεργασιών.

Από την **1^η Ιανουαρίου 2023**, κατ' εφαρμογή των ρυθμίσεων του άρθρου 74 του ν. 4954/2022 (Α'136), **όλοι οι δήμοι της χώρας ασκούν αυτοδύναμα**, χωρίς υποχρεωτική παροχή διοικητικής υποστήριξης, τις αρμοδιότητες που τους απονεμήθηκαν το έτος 2011, όπως περιγράφονται στην περ. α' της παρ. 1 του

---

¹ Άρθρο 95 παρ. 4 του ν. 3852/0010, ΠΝΠ 31-12-2012 (Α'256), όπως κυρώθηκε με το άρθρο 1 [ν.4147/2013](#), άρθρο 31 του [ν. 4257/2014](#) (Α' 93), άρθρο 77 [ν.4445/2016](#) (Α' 236), άρθρο 44 [ν.4508/2017](#) (Α' 200), άρθρο 28 ν. [4585/ 2018](#) (Α' 216), άρθρο 46 [ν.4647/2019](#) (Α' 204), άρθρο 5 [ν. 4674/ 2020](#) (Α' 53), άρθρο 376 [ν.4700/2020](#), (Α' 127), άρθρο 72 [ν. 4745/ 2020](#) (Α' 214), άρθρο 108 [ν.4876/2021](#), (Α' 251), άρθρο 21 του [ν. 4915/2022](#) (Α' 63), άρθρο 74 [ν.4954/2022](#) (Α' 136).

άρθρου 95 του ν. 3852/2010 και όπως ισχύουν σήμερα, στη βάση του εξελισσόμενου νομοθετικού πλαισίου που διέπει τη δράση και τη λειτουργία τους.

Στο πλαίσιο αυτό, με την παρούσα εγκύκλιο, διευκρινίζονται **βασικά βήματα μετάβασης** στην αυτοδύναμη άσκηση αυτών των αρμοδιοτήτων.

Επισημαίνεται ότι οι **δήμοι**, για την υλοποίηση του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τις επιμέρους αρμοδιότητες, **οφείλουν να συνεργάζονται με τα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία**, τα οποία έχουν την ευθύνη συντονισμού άσκησης των επιμέρους δημόσιων πολιτικών.

Β. Αρμοδιότητες δήμων για τις οποίες λήγει η υποχρεωτική παροχή διοικητικής υποστήριξης

Από 1^η.1.2023 όλοι οι δήμοι ασκούν **αυτοδύναμα** όλες τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στην παρ. 1 α του άρθρου 95 του ν. 3852/2010², σε πλήρη συστοίχιση με το ειδικότερο νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις αρμοδιότητες των δήμων και όλες τις αλλαγές που έχουν επέλθει σε αυτό την τελευταία και πλέον δεκαετία.

Εξαίρεση από την προβλεπόμενη αυτοδύναμη άσκηση των ανωτέρω αρμοδιοτήτων αποτελούν οι αρμοδιότητες των Υπηρεσιών Δόμησης (Υ.ΔΟΜ.) του τομέα Περιβάλλοντος.

Συνοπτικά, οι αρμοδιότητες για τις οποίες λήγει η υποχρεωτική παροχή διοικητικής υποστήριξης του άρθρου 95 του ν. 3852/2010 αφορούν στους τομείς:

- **Ποιότητας Ζωής και Εύρυθμης Λειτουργίας των Πόλεων** (άρθρο 75 του ν. 3463/2006 υπό τομέα γ', υπ' αριθμ. 15 έως και 28)³,

---

² Στην παρ. 1 α του άρθρου 95 του ν. 3852/2010 περιγράφονται οι πρόσθετες αρμοδιότητες που απονεμήθηκαν στους δήμους, με τις παραγράφους 1 (υπ' αριθμούς 11 έως και 26), 2 (υπ' αριθμούς 15 έως και 28), 3 (υπ' αριθμούς Β7 έως και 25), 4, 5 (υπ' αριθμούς 1 έως και 7) και 6 του άρθρου 94 του ν. 3852/2010.

³ Επισημαίνεται ότι η περίπτωση 22 «22. Η σύσταση επιτροπής φιλικού διακανονισμού για την εξώδικη επίλυση των διαφορών ανάμεσα σε προμηθευτές και σε καταναλωτές ή ενώσεις καταναλωτών, η τήρηση αρχείων των πορισμάτων της οικείας επιτροπής καθώς και η τήρηση μητρώου καταναλωτών», καταργήθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 118 του ν. 4512/2018 (Α' 5).

- **Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης** (άρθρο 75 του ν. 3463/2006 υπό τομέα ε', υπ' αριθμ. Β7 έως και 25)⁴,
- **Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού** (άρθρο 75 του ν. 3463/2006 υπό τομέα στ', υπ' αριθμ. 14-18),
- **Αγροτικής Ανάπτυξης – Κτηνοτροφίας – Αλιείας** (άρθρο 75 του ν. 3463/2006 τομέα υπό στοιχείο η' υπ' αριθμ. 1,2,4,5,6 και 7)⁵,
- **Αρμοδιότητες κρατικού χαρακτήρα**, οι οποίες ανατέθηκαν στους δήμους για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών.

Για λόγους πληρότητας της εγκυκλίου παρουσιάζονται οι βασικές αλλαγές που έχουν επέλθει στους ακόλουθους τομείς αρμοδιοτήτων με νομοθετικές πρωτοβουλίες των καθ' ύλην αρμόδιων Υπουργείων, τα οποία οφείλουν και να εφαρμόζουν τις επιμέρους δημόσιες πολιτικές.

i. Τομέας Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης

Ειδικότερα, όσον αφορά στον τομέα **Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης**, επισημαίνεται ότι η καταβολή των προνοιακών επιδομάτων έχει αναληφθεί από τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) του ν. 4520/2018 (Α'83).

ii. Τομέας Περιβάλλοντος

Όσον αφορά στον τομέα Περιβάλλοντος και την άσκηση των πολεοδομικών αρμοδιοτήτων με τις διατάξεις του άρθρου 83 του ν. 5021/2023 (Α'31) διαμορφώνεται ένα νέο πλαίσιο άσκησης πολεοδομικών αρμοδιοτήτων για όσους δήμους από 1.1.2023 δεν έχουν Υπηρεσία Δόμησης ή έχουν προβεί σε σύσταση

⁴ Επισημαίνεται ότι η περίπτωση 15 «15. Η χορήγηση της Κάρτας Αναπηρίας, μετά από σχετική γνωμοδότηση της αρμόδιας Επιτροπής Πιστοποίησης Αναπηρίας», καταργήθηκε με την παρ. 1Ε του άρθρου 112 του ν. 4961/22 (Α'146).

⁵ Επισημαίνεται ότι η περ. 3. «3. Η άσκηση εποπτείας από τους δήμους, όπου εδρεύουν, των Τοπικών Οργανισμών Εγγείων Βελτιώσεων (Τ.Ο.Ε.Β.), των Προσωρινών Διοικουσών Επιτροπών (Π.Δ.Ε.) και των Τοπικών Επιτροπών Άρδρευσης (Τ.Ε.Α.) σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.δ. 3881/1958 (ΦΕΚ 181 Α'), όπως ισχύει και τις κατ' εξουσιοδότησή του εκδοθείσες κανονιστικές πράξεις, καθώς και η αξιοποίηση εγγειοβελτιωτικών έργων με εφαρμογή σωστής άρδευσης και στράγγισης», καταργήθηκε με την παρ. 5(Α) του άρθρου 46 του ν. 4456/17, (Α'24).

Υ.ΔΟΜ., αλλά δεν λειτούργησαν και πληρούν τις προϋποθέσεις ελάχιστης στελέχωσης που ορίζει ο νόμος.

Αναλυτικές οδηγίες για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 97 Α του ν. 3852/2010 θα δοθούν σε νεότερο έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών.

iii. Τεχνικές υπηρεσίες δήμων

Όσον αφορά στην άσκηση αρμοδιοτήτων που εμπíπτουν στις **τεχνικές υπηρεσίες των δήμων**, η λήξη της διοικητικής υποστήριξης έχει ήδη αντιμετωπιστεί με την εφαρμογή των εργαλείων της διαδημοτικής συνεργασίας του άρθρου 99 του ν. 3852/2010 αλλά και άλλων συνεργατικών θεσμών, όπως των προγραμματικών συμβάσεων του άρθρου 100 ν. 3852/2010⁶, στη βάση εφαρμογής του άρθρου 44 του ν. 4412/2016, όπως ισχύει.

Γ. Μετάβαση από το καθεστώς της διοικητικής υποστήριξης στην αυτοδύναμη άσκηση των αρμοδιοτήτων

Η λήξη του θεσμού της υποχρεωτικής παροχής διοικητικής υποστήριξης συνοδεύεται από ρυθμίσεις μετάβασης στο νέο καθεστώς.

i. Εκκρεμείς δίκες

Όπως προβλέπεται στην παράγραφο 3 του άρθρου 376 του ν. 4700/2020 (Α' 127)⁷, **κατά την 1η.1.2023** οι εκκρεμείς δίκες που αφορούν υποθέσεις στο πλαίσιο της **παροχής** διοικητικής υποστήριξης, συνεχίζονται **αυτοδίκαια και χωρίς άλλη διατύπωση** από τον δήμο, στη χωρική αρμοδιότητα του οποίου αφορά η προσβληθείσα πράξη, **δηλαδή από τον έως 31.12.2022 διοικητικά υποστηριζόμενο δήμο**.

---

⁶ Όπως για τη διεξαγωγή της διαδικασίας σύναψης, την εποπτεία και την επίβλεψη δημόσιας σύμβασης έργου ή μελέτης.

⁷ Όπως ισχύει με τις τροποποιήσεις που επήλθαν με το άρθρο 74 του ν. 4954/2022 (Α' 136).

Ανεκτέλεστες δικαστικές αποφάσεις κατά διοικητικών πράξεων, που εκδόθηκαν στο πλαίσιο **παροχής** της διοικητικής υποστήριξης από 1.1.2011 έως 31.12.2022, εκτελούνται από τον δήμο στα διοικητικά όρια του οποίου αφορά η προσβαλλόμενη πράξη, **δηλαδή από τον έως 31.12.2022 διοικητικά υποστηριζόμενο δήμο.**

ii. Εκκρεμείς υποθέσεις

Όπως προβλέπεται στην παράγραφο 3 του άρθρου 376 του ν. 4700/2020 **κατά την 1η.1.2023** εκκρεμείς υποθέσεις στο πλαίσιο **παροχής** διοικητικής υποστήριξης συνεχίζονται από τον κατά τόπον αρμόδιο δήμο, **δηλαδή από τον έως 31.12.2022 διοικητικά υποστηριζόμενο δήμο.**

Για την παράδοση των φακέλων των υποθέσεων, συντάσσεται πρωτόκολλο παράδοσης και παραλαβής από τους ενδιαφερομένους δήμους με ρητή αναφορά του σταδίου εκκρεμότητας της σχετικής υπόθεσης. Αντίγραφο του πρωτοκόλλου υποβάλλεται στην οικεία Αποκεντρωμένη Διοίκηση **έως 1η.2.2023, και σε κάθε περίπτωση εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, κατόπιν συμφωνίας των ενδιαφερόμενων δήμων.**

Φάκελοι αρχειοθετημένων υποθέσεων, που καταρτίσθηκαν από τις υπηρεσίες που παρείχαν τη διοικητική υποστήριξη, παραμένουν στα αρχεία τους. Επισημαίνεται ότι σε όποιες περιπτώσεις οι φάκελοι των υποθέσεων **επικαιροποιούνται**, το σύνολο του φακέλου με το ιστορικό της υπόθεσης (παλαιά και καινούρια στοιχεία) μεταφέρονται στο αρχείο του δήμου που ασκεί από 1.1.2023 τη σχετική αρμοδιότητα.

Δ. Αρμοδιότητες δήμων που εξακολουθούν να ασκούνται από τις περιφέρειες

Για τις λοιπές αρμοδιότητες που μεταβιβάστηκαν στους δήμους, βάσει των άρθρων 94 και 204 του ν. 3852/2010 και προσδιορίζονται στην περ. β της παρ. 1 του άρθρου 95 και στο πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 206 του ν. 3852/2010, ο χρόνος έναρξης άσκησής τους από τους δήμους **εξακολουθεί να καθορίζεται με σχετικές αποφάσεις των Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομικών, καθώς και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, έπειτα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας.**

Ειδικότερα, σύμφωνα με το γ' εδάφιο της παρ. 2 του άρθρου 376 του ν. 4700/2020 οι προβλέψεις της παρ. 1 του άρθρου 1 της από 31.12.2012 Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου, όπως κυρώθηκε με το άρθρο 1 του ν. 4147/2013 (Α' 98), συνεχίζουν να ισχύουν⁸.

Τέλος, επισημαίνεται ότι η πρόβλεψη της παρ. 4 του άρθρου 205 του ν. 3852/2010 σχετικά με την αρμοδιότητα της Διεύθυνσης Τεχνικών Έργων της περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου για την εκτέλεση έργων και μελετών για τους δήμους της περιφέρειας με πληθυσμό μέχρι 4.000 κατοίκους **έχει καταργηθεί από την 1η.3.2022**, με το άρθρο 108 του ν. 4876/2021 (Α' 251). Στο πλαίσιο αυτό κρίθηκε σκόπιμο να απαλειφθεί η παρ. 5 του άρθρου 376 του ν. 4700/2020, καθώς είχε επιφέρει το αποτέλεσμα της στο άρθρο 205 του ν. 3852/2010 με τις διατάξεις του άρθρου 108 του ν. 4876/2021.

Για περαιτέρω διευκρινίσεις ή πληροφορίες αναφορικά με τα διαλαμβανόμενα στην παρούσα εγκύκλιο, μπορείτε να απευθύνεστε στην ηλεκτρονική διεύθυνση **info@ypes.gr** καθώς και στους παρακάτω υπαλλήλους:

Όνοματεπώνυμο	Τηλέφωνο
Νάσaina Δέσποινα	213 136 4378
Αντωνίου Δημήτρης	213 136 4346
Γαλάνης Κώστας	213 136 4348
Γεωργακοπούλου Παρασκευή	213 136 4337
Διαμάντη Μαρία	213 136 4390

---

⁸ Άρθρο 1 παρ. του ν. 4147/13 (Α' 98), όπως ισχύει με την τροποποίησή του από την παρ. 1 του άρθρου 31 του ν. 4257/2014 (Α' 93). «Ο χρόνος έναρξης άσκησης από τους δήμους των αρμοδιοτήτων των άρθρων 94 και 204 του ν. 3852/2010 (Α' 87), που τους μεταβιβάζονται στο πλαίσιο των οριζόμενων στην περ. β' της παρ. 1 του άρθρου 95 και στο πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 206 του ιδίου νόμου, κατά τη διάρκεια εφαρμογής του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013 - 2016, ως ισχύει, καθορίζεται αναλόγως με σχετικές αποφάσεις του Υπουργού Εσωτερικών και του Υπουργού Οικονομικών σε ζητήματα αρμοδιότητάς του, καθώς και κάθε άλλου καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού, όπου συντρέχει περίπτωση, έπειτα από γνώμη της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ). Με τις αποφάσεις αυτές, ρυθμίζονται και ζητήματα μεταφοράς προσωπικού και απόδοσης των ανάλογων οικονομικών πόρων, που απαιτούνται για την άσκηση των αρμοδιοτήτων που μεταβιβάζονται στους δήμους, καθώς και κάθε άλλο αναγκαίο ειδικό, τεχνικό, λεπτομερειακό ζήτημα. Μέχρι την έκδοση των σχετικών αποφάσεων, συνεχίζουν να έχουν εφαρμογή οι ρυθμίσεις της περίπτωσης α' της παρ. 6 του άρθρου 95 και του δεύτερου εδαφίου της παρ. 1 του άρθρου 206 του ανωτέρω νόμου, κατά παρέκκλιση της προβλεπόμενης σε αυτά σχετικής προθεσμίας.».

Ζαγορίτης Λάζαρος	213 136 4309
Ντάβα Ρένια	213 136 4027
Οικονομίδης Δημήτρης	213 136 4313

Την παρούσα εγκύκλιο μπορείτε να την αναζητήσετε και στο δικτυακό τόπο του Υπουργείου Εσωτερικών, στην ηλεκτρονική διεύθυνση <https://www.ypes.gr>.

Ο Γενικός Γραμματέας

Εσωτερικών και Οργάνωσης

Μιχάλης Ι. Σταυριανουδάκης